

«SENIORU POLITIKA» un «SENIORU LIKUMS»

LATVIJAS SENIORU KOPIENU APVIENĪBA

LSKA

14.04.2026.

1

Konstatējumi:

1. Latvijā senioru politika ir fragmentēta.
2. Citās ES valstīs pastāv vienots Senioru politikas ietvars
3. Latvijā Senioru likums varētu būt vadlīniju un koordinācijas instruments

Kas ir «Senioru politika» valstī ?

Senioru politika ir plānota, mērķtiecīgi organizēta valsts rīcība, kas nosaka un/vai ietekmē cilvēku dzīves kvalitāti vecumdienās:

- pensijas
- veselības aprūpe
- sociālā aprūpe
- nodarbinātība
- mājoklis
- sabiedriskā līdzdalība

Problēma: bieži šīs jomas darbojas atrauti viena no otras, jo trūkst vienotas politikas, koordinācijas

Situācija Latvijā:

- Nav viena normatīvā akta / Senioru likuma.
- Nav vienas koordinējošas institūcijas senioru politikas jomā.
- Ir vairāki atsevišķi dokumenti, kas veido vairākas atsevišķas sistēmas:
  - Sociālo pakalpojumu un palīdzības sniegšanu pašvaldībās
  - Veselība aprūpi valstī
  - Pensiju sistēmu valstī

Sekas:

- Senioru politikas sadrumstalotība
- Prioritāšu trūkums
- Nevienmērīgs atbalsts senioriem

Polijas piemērs.

Ustawa o osobach starszych (Senioru likums)
nosaka

- Valsts politikas virzienus
- Regulāru situācijas analīzi
- Institucionālu atbildību

Galvenā ideja: senioru politika ir vienots valsts uzdevums

Sociālās apdrošināšanas pārvalde

(Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ZUS)

ir Polijas valsts iestāde, kas atbildīga par sociālo maksājumu iekasēšanu no pilsoņu un uzņēmumu ienākumiem, kā arī sociālo pabalstu, pensiju un citu subsīdiju veidu sdali.

Polijas valsts politika nosaka, ka par jebkuru cilvēku, vai tas būtu darba ņēmējs, arī ārvalstnieks, vai uzņēmējs, ZUS jāsaņem šādi maksājumi:

- Pensiju nodrošinājums (Emerytalna) — 19,52%.
- Invaliditātes nodrošinājums (Rentowa) — 8%.
- Pieeja medicīnai (Zdrowotna) — 9%.
- Samaksa par slimnīcu (Chorobowa) — 2,45%.
- Apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem (Wypadkowa) – no 0,67% līdz 3,33%.
- Darba fonds (Fundusz Pracy) — 2,45%.
- Garantēto atlīdzību fonds darbiniekiem (FGJP) — 0,10%.

Speciālu vaučeru ieviešana cilvēkiem Polijā, kas būdami pirmspensijas vecumā aprūpē ģimenes senioru, atzīta par revolucionāru soli, kas var radikāli mainīt situāciju attiecībā uz dzīves kvalitātes nodrošināšanu senioram, kam nepieciešama aprūpe, ko var sniegt ģimenes loceklis.

Programmas mērķis ir sniegt šiem cilvēkiem – aprūpētājiem nepieciešamo finansiālo atbalstu, kas ļauj apvienot darbu vai citu darbību ar aprūpi.

Kas ir Bon senioralny -

tā ir Valsts iniciatīva, kas vērsta uz atbalstu cilvēkiem, kuriem rūp gados vecāki ģimenes locekļi.

Šis pabalsts pieejams elektroniskās kartes veidā, kas ļauj apmaksāt aprūpes pakalpojumus, ko sniedz cilvēki ar atbilstošu kvalifikāciju.

Francijas pieeja (funkcionāls modelis).

Normatīvo aktu kopums fokusējas uz

- Dzīves kvalitātes uzturēšanas atbalstīšanu
- Neatkarīgu vecumdienu nodrošināšanu
- Sabiedrības attieksmes un rīcības pielāgošanu senioru atbalstam

Secinājums: pat bez viena likuma valstī var veidot sistēmisku pieeju

Pensionārs Francijā

- Franču pensionāri salīdzinājumā ar citu Eiropas valstu pensionāriem ir labā stāvoklī, ja vadās no tādiem kritērijiem kā:
  - pensijas apmērs,
  - reālais pensionēšanās vecums
  - dzīves ilgums pēc aiziešanas pensijā.
- Galvenais jautājums ir, vai cilvēkam pēc aiziešanas pensijā izdosies saglabāt ierastos dzīves standartus.
- Tas atkarīgs no tā, kādu procentu no līdzšinējiem vidējiem ienākumiem (pēc nodokļu atvilkšanas) veidos pensija.
- Francijā 2020. gadā tie bija 74,4 %.
- Šis rādītājs Francijā ir par 14 % augstāks nekā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) vidējais līmenis.

Čehijas prioritātes – veselības aprūpe.

Pēdējo 25 gadu laikā medicīna Čehijā ir ietekmējusi vidējo mūža ilgumu valstī, paaugstinot to no 72 līdz 79 gadiem.

Čehijā pastāv vispārējās veselības apdrošināšanas sistēma.

Visiem pilsoņiem un ārzemniekiem, kuri dzīvo valsts teritorijā, ir pienākums saņemt medicīnisko apdrošināšanu.

Apdrošināšanas mēdz būt divu veidu: valsts un līguma.

Valsts pieejama tikai Čehijas pilsoņiem, imigrantiem ar pastāvīgu vīzu un bēgļiem.

Ar šādu apdrošināšanu ārstēšana notiek gandrīz **bez maksas** – tiek segti praktiski visi medicīniskie pakalpojumi, ieskaitot terapeitisko zobārstniecību, fizioterapiju, vakcināciju un ikgadējās profilaktiskās apskates.

Nepieciešams tikai izmaksāt veselības aprūpes nodokli 4,5% apmērā no ikmēneša algas.

Baltijas jūras reģiona tendences.

Reģiona valstīs veikto pētījumu ietvaros noskaidrots, ka

Ziemeļvalstīs ir

- Izveidota valsts integrēta politika
- Pastāv augsta dzīves kvalitāte
- Ieviesta valstiska koordinācija

Baltijas valstīs

- Pastāv fragmentēta pieeja
- Zems sociālais nodrošinājums
- Liela atkarība no ģimenes gan faktiski, gan juridiski

Kāpēc Latvijai būtu vajadzīgs «Senioru likums»

Likums sekmētu:

1. Politikas koordināciju, jo savienotu dažādas jomas vienā sistēmā.
2. Skaidru mērķu noteikšanu, definējot kas ir «cienīgas vecumdienas» un kā šo mērķi sasniegt.
3. Atbildības sadalījumu starp institūcijām un subjektiem, nosakot kurš par ko atbild.
4. Ilgtermiņa plānošanu, jo sabiedrība noveco un ir nepieciešama stratēģija.

Secinājums: «Senioru likums» var nodrošināt senioru atbalstu valsts ilgtspējai sociālo jautājumu risināšanā.

Secinājums

Latvijā trūkst vienotas senioru politikas ietvara.

Citu ES valstu pieredze norāda uz to, ka Senioru likums nav tikai juridisks dokuments, bet instruments, kas uztur līdzvērtīgu un cieņpilnu komunikāciju starp valsti, pašvaldībām un senioriem.

«Senioru likums» var palīdzēt risināt nodarbinātības jautājumus, mazināt sociālo spriedzi, aktivizēt NVO sektoru, piesaistīt ārējo finansējumu, motivēt uz sadarbību.

Latvijā senioru politika nav izvēle – tā ir nepieciešamība!